

SEKTÖREL REJİMDE YENİ DÖNEM: TÜRKİYE'DE FİNANSAL KİRALAMA, FAKTORİNG VE FİNANSMAN ŞİRKETLERİNDE FAALİYET, İŞTİRAK VE UYUM TAKVİMİ

I. GİRİŞ

Türkiye’de kurulu finansal kiralama şirketlerinin, faktoring şirketlerinin ve finansman şirketlerinin (“**Şirketler**”) hukuki çerçevesi, piyasa disiplininin sağlanması, şeffaflık ve kurumsal yönetişimin güçlendirilmesi bakımından belirleyici niteliktedir. Bu bağlamda yapılan mevzuat güncellemeleri, yalnızca izin ve denetim süreçlerinin teknik mimarisini değil, aynı zamanda risklerin tanımlanmasını, kurum içi kontrol-uyum altyapılarının kurumsallaştırılmasını ve kamu otoritesiyle etkileşim noktalarının normatif güvencelerle teçhiz edilmesini amaçlar. 27/08/2025 tarihli ve 32999 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (“**Değişiklik Yönetmeliği**”), bu bütüncül yaklaşımı esas alarak sektörün hukuki öngörülebilirliğini artıran bir sistematik sunmaktadır.

6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu’nda (“**Kanun**”) düzenlenen finansal kiralama sözleşmesi finansman sağlama amacını taşıyan, kiraya veren tarafında bir katılım bankası, kalkınma ve yatırım bankası veya finansal kiralama anonim şirketinin bulunduğu, kiraya verenin kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü bir kişiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı veya başka suretle temin ettiği ya da daha önce mülkiyetine geçirmiş olduğu eşyanın her türlü faydayı sağlamak üzere dolaysız zilyetliğini kiralama bedeli karşılığında devretmeyi borçlandığı ve içeriği itibarıyla Kanun’un m. 3/(ç) hükmündeki koşulları sağlayan sözleşmedir (*Demirsatan B.: Finansal Kiralamada Kiralananın Ayıbı Nedeniyle Kiracının Başvurabileceği Haklar, İstanbul, 2025, s.13*). Benzer şekilde, faktoring ilişkisi mal veya hizmet satışından doğan alacakların temliki esasına dayanır; faktoring şirketi finansman sağlama, tahsilat ve gerektiğinde garanti fonksiyonlarını birlikte sunar. Finansman şirketleri bakımından ise mal veya hizmet edinimine yönelik kredi kullandırılması temel faaliyeti oluşturur; sözleşmesel yapı, teminat, tahsis ve geri ödeme mekanizmalarıyla birlikte, faktoring şirketlerinin olduğu gibi, Kanun kapsamındaki kurallara tabidir.

Bu makale, anılan sistematığın kavramsal temelini ve uygulama mimarisini bankacılık-finance hukuku perspektifinden irdelemektedir.

II. TEMEL ESASLAR

1. Değişiklik Yönetmeliği Uyarınca Şirketler Hangi Esasa Göre Faaliyette Bulunabilmektedir?

Şirketler'e, katılım esasına dayalı faaliyet yürütme imkânı tanınmakla birlikte bu imkân, yalnızca katılım ilkesine uygun biçimde temin edilen kaynaklarla sınırlıdır. Bu kapsamda gerçekleştirilen tüm işlemler yönünden muhasebe kayıtlarının denetime elverişli, izlenebilir ve ayrıştırılabilir şekilde tutulması zorunludur.

Faaliyetlerini münhasıran katılım esasına göre sürdürecektir. Şirketler'in ticaret unvanlarında "katılım" ibaresine yer vermeleri ve bu niteliği ana sözleşmelerinde açıkça hükme bağlamaları gerekir. Katılım esaslı faaliyetlerin usul ve esasları Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu ("**Kurul**") tarafından belirlenir; dolayısıyla Şirketler'in iç düzenlemelerini, ürün süreçlerini, bilgi sistemlerini ve raporlamalarını Kurul'un belirlediği çerçeve ile uyumlu kılmaları zorunludur.

2. Şirketler'in Şube Açılışı 492 Sayılı Harçlar Kanunu'na ("Harçlar Kanunu") Tabi Midir?

Değişiklik Yönetmeliği ile 24/04/2013 tarihli ve 28627 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik'te ("**Yönetmelik**"), Şirketler'in yurt içinde ve yurt dışında şube açmaları ile ortaklık ilişkilerine yönelik yapılan son değişiklikler uyarınca, şube açılışına izin verilen Şirketler'in izin tarihini izleyen üç ay içinde ilgili şubeyi ticaret siciline tescil ettirmesi; tescilin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan edilen nüshasını ve Harçlar Kanunu kapsamında şube açılışına ilişkin finansal faaliyet izni belgesi harcının ödendiğini tevsik eden belgeyi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumuna ("**Kurum**") ibraz etmesi zorunlu kılınmıştır. Bu çerçevede, şube açılışının anılan Harçlar Kanunu hükümlerine tabi bir işlem olduğu sonucuna varılmaktadır.

3. Değişiklik Yönetmeliği ile Şirketler'in Şubelerinin Adres Değişikliği ve Kapanış İşlemlerine İlişkin Hangi Süre Şartları Getirilmiştir?

Değişiklik Yönetmeliği, şube adres değişikliği ve kapanış işlemlerine ilişkin bildirim rejimini tescil merkezli bir zemine oturtarak uygulamadaki tereddütleri gidermiştir: bundan böyle Kurum'a yapılacak bildirimler açısından "bir aylık" süre, kapanışın veya adres değişikliğinin ticaret siciline tescil edildiği tarihi izleyen günden itibaren işlemeye başlayacaktır. Ayrıca, yurt içi şube açılış izinlerinin icrası, izin tarihini izleyen üç ay içinde şubenin tescil ve ilanının yapılması ile Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi nüshası ve harç yükümlülüğünün yerine getirildiğine dair belgenin Kurum'a gönderilmesi şartlarına bağlanmıştır.

4. Şirketler'in, Bankaların Fiziki Mekanlarını Kullanması Hangi Esaslara Tabidir?

Bankaların ve Şirketler'in fiziki mekanlarının kullanılması; ilgili bankayla veya Şirket'le imzalanacak sözleşmeler çerçevesinde, Şirketler'ce kendi personelleri ve bilgi sistemlerinin kullanılması suretiyle mümkündür. Fiziki mekanların bahsi geçen şekilde kullanımı, yurt içinde şube açma esaslarına tabidir. Bu düzenlemenin istisnasını ürün tanıtımı ile müşteriyle bilgi belge alışverişi yapılması oluşturmakta olup ilgili faaliyetler bakımından şube açma esaslarının sağlanması Değişiklik Yönetmeliği'nce yeterli görülmemektedir.

Bu doğrultuda bankaların veya Şirketler'in fiziki mekanlarını kullanmak isteyen Şirketler'in özkaynaklarının toplam aktiflerine oranı asgari yüzde üç olmalı ve Şirket, bu standart orana uyumlu faaliyette bulunmalıdır. Bununla birlikte; söz konusu Şirketler'in en az 1.000.000,00 TL (*bir milyon Türk lirası*) ödenmiş sermayeye sahip olması gerekmektedir.

5. Şirketler'in Kredi Kuruluşu veya Finansal Kuruluş Niteliğinde Ortaklık Kurması Mümkün Müdür?

Şirketler'in iştirak rejimi, ihtiyatlılık ilkesi ve kurumsal yönetim standartları ekseninde sınırlandırılmıştır. Buna göre Şirketler, yurt içi ve yurt dışında yalnızca kredi kuruluşu veya finansal kuruluş niteliğini haiz teşebbüslerle ortaklık kurabilir veya bu nitelikteki kurulmuş ortaklıklara iştirak edebilir. Söz konusu işlemler, Yönetmelik'te yer alan kurumsal yönetim ve koruyucu hükümlere uyumla birlikte Kurul'dan izin alınmasına bağlıdır; izin başvurularının, planlanan iştirak yapısının hukuki, finansal ve operasyonel gerekçelerini ayrıntılı biçimde ortaya koyan gerekçeli bir rapor ile desteklenmesi gerekmektedir.

Diğer yandan; alım satım amaçlı yapılan hisse senedi yatırımları, alacakların tahsili amaçlı pay edinimleri ve ortaklıkların sermaye artırımlarına katılmaları Kurul izninden muaf tutulmuştur. Buna karşılık, Şirketler'in kendilerinde doğrudan veya dolaylı pay sahibi olan ortaklık ve kuruluşlarda doğrudan veya dolaylı olarak pay edinimleri, bunların hisse senetlerini rehin olarak kabul etmeleri ve karşılığında avans verilmesi mümkün değildir.

6. Yönetmelik, Hisseleri Borsaya Kote Edilmiş Şirketler'i Kapsamakta Mıdır?

Değişiklik Yönetmeliği, pay edinim ve devirlerine ilişkin düzenlemeye eklenen hükümle, hisseleri borsada işlem gören Şirketler bakımından özel bir rejim tesis etmiştir. Buna göre, Yönetmelik kapsamına giren ve hisseleri borsada işlem gören Şirketler'in pay devrinde, 01/11/2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bankaların İzne Tabi İşlemleri ile Dolaylı Pay Sahipliğine İlişkin Yönetmelik'te öngörülen düzenleme kıyasen uygulanacak olup bu itibarla Yönetmelik, hisseleri borsaya kote Şirketler'i de kapsamaktadır. Bahsi geçen Şirketler'in paylarının edinimi ve devrinde, sermayenin yüzde onunu ve daha fazlasını temsil eden payların edinilmesi ile bir ortağa ait doğrudan veya dolaylı payların sermayenin yüzde on, yüzde yirmi, yüzde otuz üç veya yüzde elliyi aşması sonucunu doğuran edinimler ve anılan oranların altına düşülmesine yol açan devirler Kurul'un onayına tabidir. Ayrıca, yönetim kurulu veya denetim komitesine üye belirleme imtiyazı veren payların borsadan alınması yahut sermayenin yüzde on veya daha fazlasına sahip bir tüzel kişinin borsada işlem gören paylarının, Şirket'in hâkim ortağının değişmesine yol açacak oranlarda borsadan edinilmesi Kurul iznine tabidir; ilgili payların devri hâlinde de aynı hükümler uygulanır.

7. Ortaklıklara İlişkin Getirilen İntibak Hükümleri Nelerdir?

Ortaklıklara ilişkin intibak rejimi, yürürlüğe konulan geçiş hükmü uyarınca, Şirketler'in iştirak yapılarında Değişiklik Yönetmeliği'nde öngörülen yeni çerçeveye bağdaşmayan pay sahipliklerini belirli bir takvim içinde ortadan kaldırmalarını zorunlu kılan bir uyum mekanizmasıdır. Buna göre, geçiş hükmünün yürürlüğe girmesiyle birlikte kural olarak bir yıllık bir süre işlemeye başlar; bu sürede aykırılıkların giderilmesi esastır. Kurul, somut koşulları gözeterek bu süreyi iki katına kadar artırmaya yetkilidir.

III. SONUÇ

Sonuç olarak, Değişiklik Yönetmeliği, Şirketler'den; yazılı politika ve prosedürlerini güncelleyerek faaliyet usullerini tereddüde yer bırakmayacak biçimde belirginleştirmelerini, izin-tescil-ilan silsilesine tabi işlemlerde belge ve bildirim akışının standardizasyonunu sağlamalarını, üçüncü taraf fiziki mekân kullanımında sözleşme, personel ve bilgi sistemi şartlarının tevsikini, iştirak ve pay devri süreçlerine ilişkin önceden izin-onay gerekliliklerinin iç kontrol planlarına entegrasyonunu, muhasebe ve raporlamada ayrıştırılabilir kayıt düzeninin tesisini ve geçiş dönemine özgü olarak sorumlu birimler ile tarihlendirilmiş bir uyum takviminin ihdasını öngörmektedir.

Doç. Dr. Barış Demirsatan

Ortak

+90 542 332 62 94

baris.demirsatan@aydin.law

<https://www.linkedin.com/in/baris-demirsatan/>

Doğa Kale

Avukat

+90 552 452 13 71

doga.kale@aydin.law

<https://www.linkedin.com/in/dogakale/>